

Fortsättningen på
Berättelsen om Johan Julius
Den felande länken

av
Tommy Thörnqvist

**EN FORTSÄTTNING PÅ
BERÄTTELSEN OM
JOHAN JULIUS STENSSON**

Släktforskning

utförd i februari-mars 2011

av

Tommy Thörnqvist

Omslagsbilden:

Bilden föreställer soldaten och spelmannen Svante Stensson född i Dalhems församling i Småland. Bilden är hämtad ur skriften Musiktraditioner i Östergötlands skogsbygder av Anders Thörnquist. Den är en del av en större bild föreställande 12 spelmän som deltog i spelmanstävlingarna på Adelnäs, Åtvidaberg år 1909.

Innehåll

Förord	4
En kort tillbakablick	4
Vad hände sedan	5
Släktberättelsen, den ursprungliga och sanna versionen	6
Släktforskningsfakta (källhänvisningar)	15
Efterord	21
Några ordförklaringar	22

Förord

Berättelsen om Johan Julius som publicerades 1998 bygger till övervägande del på min släktforskning från åren 1996 och 1997. De hjälpmedel som då stod till buds för släktforskning var i första hand kyrkböcker på mikrofilm och i original som förvarades på landsarkiven. På arkiven måste varje bok beställas fram individuellt och man fick bara låna en bok, i original eller på film, åt gången. Från SVAR (Svensk Arkivinformation) kunde man visserligen låna hem mikrofilm för många böcker åt gången men det förändrade inte så mycket. Eftersom det man fann i en viss bok ofta gav svaret på i vilken bok man skulle söka vidare gick det inte i förväg att avgöra vilka böcker man skulle komma att behöva härnäst. Att släktforska var därför en väldigt långsam process. Många gånger kom man heller inte vidare på grund av att kyrkböcker saknades, var oläsliga eller för att den som fört böckerna underlåtit att skriva in vissa uppgifter.

På senare år har möjligheterna till släktforskning utvecklats otroligt mycket. Digitalfotograferade kyrkböcker åtkomliga över Internet och inte minst indexerade dataregister där man kan söka med indata som namn, födelsetid, födelseort etc. ger fantastiska möjligheter som inte fanns för bara några få år sedan.

Den fråga som från början väckte mitt intresse för släktforskning - ”Var Johan Julius födelse på julafton 1841 resultatet av en pigas kopulerande vårvintern samma år med en adelsman på godset Tyllinge i Dalhems församling i Småland?” - har under de 14 år som gått sedan jag publicerade släktforskningen blivit till ett ”Cold Case” som nu kunnat återupptas. Läs denna fortsättning på ”Berättelsen om Johan Julius” och avgör själv om de bevis och indicier du får här betyder att Johan Julius far äntligen är avslöjad.

En kort tillbakablick

Låt oss först återuppliva den gamla släktberättelsen om ”Greven” som gjorde sin piga med barn.

Den första versionen, som jag fick höra i min ungdom, gick helt kort ut på att en greve en gång för länge sedan gjort en piga med barn och detta barn skulle vara en förfader till min farfar. Det var också farfar som berättade detta och skämtsamt kallade sig ”greve Duval”.

Med glimten i ögat krökte han sitt vänstra pekfinger så att skinnet spändes över en stålflis från en stenhuggarmejsel som hade trängt in under huden och blivit kvar i fingret och syntes som en liten blå bula i fingret. ”Här ser du mitt blåa blod”, sa han. Sättet han berättade detta på och ”beviset” gjorde nog att man inte tog berättelsen på allt för stort allvar.

Vid en stor släkträff 1996 i Ulebergshamn, platsen där Johan Julius levde sina sista 27 år, väcktes åter historien om adligt ursprung till liv. Efter hand växte fler detaljer fram.

I den berättelse som till slut kom att framstå som den ”sanna” var det inte greven utan hans son Sten Svante Duvall som var barnafadern (greven var förresten inte greve utan titulerades baron och fanns på Herrgården Tyllinge i Dalhems församling). Denne baronens son sattes, som det berättades, i musikutbildning och blev senare kantor i Sankta Gertruds kyrka i Västervik. Han började missköta sig, supa och leva ett lättsinnigt liv. Han gjorde också godsets piga med barn. Detta fick hans far Baronen att förskjuta sin son och skicka bort honom från hemmet.

Detta var alltså den berättelse jag utgick från när jag började släktforska.

Så kort den är visade sig denna berättelse ändå innehålla vissa kontrollerbara ”fakta”. Således hade Johan Julius mor, Anna Lotta Frode, varit piga på godset Tyllinge under en period. Johan Julius föddes utan att någon fader antecknades i födelseboken (fader oangiven). Ingen blev officiellt anklagad eller dömd för faderskapet så det skulle alltså mycket väl kunna vara någon på godset. Johan Julius bytte senare efternamn från Johansson till Stensson (vilket skulle ha varit efter den Sten han trodde var fadern). Johansson hade han fått efter morfadern, Johan Frode.

Det visade sig dock inte vara möjligt att verifiera berättelsen och det fanns mer som talade mot än för att berättelsen var sann. Baronens hade t.ex. ingen son utan bara tre döttrar. I S:t Gertrud fanns ingen kantor som kunde passa in i berättelsen. Tiden för Anna-Lottas vistelse som piga på Tyllinge sammanfaller inte med tidpunkten för när hon blev gravid. Därmed sattes punkt för försöken att finna denna koppling till baronen på Tyllinge.

Vad hände sedan

Ett besök vid resterna av det hus Johan Julius äldste son Gerhard Stensson byggde åt sig av bohusgranit på Valarne i Hunnebostand och en pratstund med markägaren resulterade i att jag fick reda på att det fanns en liten utställning om ”eremiten stuga” på Bohusläns museum. Ett besök på museet resulterade i sin tur i att jag kom i kontakt med en av antikvarierna på museet. Hon hade börjat skriva en artikel om Gerhard och behövde mer information. I samband med detta informationsutbyte fick jag reda på att det fanns en artikel om Gerhard i skriften Pennorna från 1957. I denna artikel återges en berättelse som Gerhard hade nedtecknat i september 1932 i en av sina många dagböcker. Där berättade han bland annat följande om sin fars härstamning:

– ”fadern var en klockare vid namn Sten och därav kom det sig att han tog namnet Stensson. Modern hette Tilda och var dotter till ryttare Frodig i ryttartorpet Slättflogen under gården Hackenäs. Av henne hade han endast ett mycket dunkelt minne ty hon avled när han var fem år gammal”.

Gerhard berättar vidare att han (Johan Julius) blev omhändertagen av sin mormor, men då hans morfar, ryttare Frodig, avled kort därefter tvingades dom lämna Slättflogen ”för en ny soldat skulle städjas”.

Mormodern som var både läs- och räknekunnig och ”kunde samtala med prästen” skulle ha tillsyn över hjonen i fattigstugan och skulle då få ha pojken med sig. Hon var dessutom skolmästare. Skolan var inrymd i fattigstugans andra rum där hon och pojken också fick bo.

Denna berättelse skiljer sig inte nämnvärt från den tidigare men innehåller fler detaljer som stämmer med det som går att få fram ur kyrkböckerna . På så sätt blir den än mer trovärdig. Nytt är att här säger Gerhard att Johan Julius far var klockare, inte kantor som vi tidigare hört.

Vare sig kantor eller klockare med förnamnet Sten har dock gått att hitta i Västervik eller Dalhem. Någon son som hette Sten hade inte baronen på Tyllinge. Han hade, som tidigare nämnts, bara tre döttrar. Så det var bara att konstatera att förhoppningar att finna denne mystiske Sten hade grusats än en gång.

Varifrån Gerhard fick uppgiften att hans farmor skulle ha hetat Tilda kan man undra. Hon var döpt till Anna Charlotta och nämndes i alla kyrkböcker som vuxen Anna-Lotta.

Som en ytterligare ingrediens berättade min far att i farfars version så som han hört den skulle greven ha fått en av sina drängar att gifta sig med pigan som greven gjort med barn. Jag har tidigare bortsett från denna uppgift då Johan Julius mor aldrig var gift och uppgiften av denna anledning föreföll felaktig redan från början.

Nu har det gått nästan 14 år sedan jag skrev ner mina rön första gången. I mitten av januari 2011 inköptes senaste utgåvan av Sveriges befolkning utgiven av SVAR, omfattande alla personer skrivna i Sverige i slutet av 1880-talet. Allt är samlat i en databas på en cd-skiva med ett sökprogram. Man kan göra sökningar med ett stort antal olika fakta som indata. Första gången man provar en sådan cd-skiva är det naturligt att börja med att göra sökningar där man känner till det förväntade resultatet. På så sätt lär man sig sökprogrammets funktioner. Vad kunde väl vara mer naturligt för mig då, än att fylla i Efternamn: Stensson och Födelseförsamling: Dalhem och sedan trycka på SÖK. Resultatet av denna sökning blev inledning till en ny intensiv period av släktforskning. Här följer den nya versionen av berättelsen om ”Greven och pigan”.

Släktberättelsen, den ursprungliga och sanna versionen

Det var år 1813. Baron Svante Duvall på Tyllinge behövde en ny betjänt. Baronen var 67 år. Han hade blivit änklings 1804 och var sedan ett par år tillbaka omgift med den 24 år yngre

Anna Christina Stålhammar. Baronens barn från första äktenskapet, sonen Svante Gustav var 17 år och dottern Sofia Magdalena 11 år bodde också på Tyllinge.

Den man som hösten 1813 kom till Tyllinge för att arbeta som baronens betjänt hade erfarenhet i yrket. Han hade nämligen varit betjänt hos Kammarherren och Greven Charles Emil Lewenhaupt på Nygård herrgård i grannförsamlingen Lofta.

Tyllinges nye betjänt hette Peter Stensson men kallades oftast Petter. Han var 25 år när han började hos Baron Duvall. Åren gick och Petter blev kvar på Tyllinge. Han skötte sina sysslor föredömligt och hade baronens förtroende. När Petter varit betjänt på Tyllinge i lite mer än fem år drabbades baronen plötsligt av slag. Inte bara en gång, utan två. Den andra gången blev ödesdiger och ändade baronens liv i maj 1819. Sonen Svante Gustav som hade hunnit bli 23 år, skulle axla faderns roll som baron. Det medförde naturligtvis många plikter att styra över ett så stort gods som Tyllinge men det hindrade inte den unge baronen att också ägna tid åt att roa sig. Inte minst med pigorna på godset. Nu var ju 1700-talet slut och pigornas ställning hade väl förbättrats en del. Det var inte längre fritt fram för husbönder och deras söner att nyttja huspigorna sexuellt närhelst lusten föll på så som det varit i en inte alltför avlägsen tid. Den gamla seden upprätthölls visserligen fortfarande här och var men någon form av bifall från flickorna krävdes oftast ändå. Under den gamle baronens tid tilläts på Tyllinge inget kurtiserande med tjänstefolket. När fadern nu var borta tog sonen igen det han tidigare missat. Resultatet blev inte oväntat att en av gårdens pigor blev gravid. Det var kokerskan Anna Caisa Högström. Framåt vintern började hennes tillstånd synas allt tydligare. Det vanligaste i en sådan situation var att betala pigan en slant och skicka i väg henne. Det fungerade nog med unga oerfarna flickor men Anna Caisa tänkte inte låta sig avspisas så lätt efter sju års trogen tjänst. Baronens började få kalla fötter. Han var nämligen trolovad och skulle gifta sig till våren. Därför ville han inte ta risken att bli anklagad för ett oäkta barn som till all olycka skulle födas vid ungefär samma tid som han skulle gifta sig. Inte för att han ansåg det sannolikt att prästen skulle tro mer på en piga än på honom själv men onda tungor kan man svårligen skydda sig mot och folket i bygden skulle nog gärna sprida ryktet om detta blev känt. Så värst populär var han ju inte hos bygdens folk och godsets anställda.

Det hela löstes på bästa sätt och i sista stund. Faderns trogne betjänt tog på sig ansvaret för barnet och gifte sig med godsets kokerska. Som tack för hjälpen fick han en bostad i Dalhem, huset Davidsborg, vars ägare nyligen dött. Vigseln arrangerades i en hast, dels på grund av den höggravida Anna Caisas tillstånd men också för att det var viktigt att detta blev klart innan hans egna giftermål skulle äga rum. Det lyckades, i grevens tid skulle man kunna säga, med prästen benägna bistånd, att få dem gifta innan det var baronens tur. Prästen ruckade lite på reglerna som gällde för lysning i kyrkan. Tre på varandra följande söndagar skulle det lysas innan en vigsel. Inför Peters och Anna Caisas vigsel fick det räcka med två gånger. Efter andra lysningssöndagen skrev prästen i kyrkboken att dom var godkända att bli vigda och redan fredagen därpå vigde han dem.

För baronen och hans tillkommande lystes det i kyrkan första gången bara två dagar efter Peter Stensson och Anna Caisa Högströms vigsel.

En och en halv månad efter vigseln födde Anna Caisa en son som döptes till Svante Gustav. Som faddrar vid dopet syntes baron Svante Gustav Duvall och hans mor friherrinnan. Dessutom friherrinnan Pauli på Larum, gästgivaren i Dalhem som var granne med parets nya bostad Davidsborg samt en kollega till Peter, betjänten på Tyllinge. Varför så många av ”högdjuren” ställde upp på detta dop kan man ju bara spekulera i.

Svante växte upp och visade sig vara en mycket musikalisk ung man. Han fick en för den tiden ovanlig chans att studera och började utbilda sig till organist. Hur utbildningen finansierades eller var den genomfördes är inte känt men Svante fullföljde studierna och blev utexaminerad som organist. Det innebar bl a att han kunde spela efter noter vilket inte heller var så vanligt. Men trots utbildning var det inte helt enkelt att få arbete som organist. Orglar fanns nästan bara i kyrkorna. Församlingarna på landet var fattiga och hade oftast inte råd att anställa någon bara för att spela på orgeln. Därför blev det för det mesta klockaren som också fick ta på sig uppdraget att traktera kyrkorgeln. Ändå, när Svante var 20 år, fick han sin första anställning som organist. Det var ett vikariat i Kättilstad församling. I slutet av augusti 1840 gav han sig iväg på den 3 mil långa vägen till Klockaregården i Kättilstad. Vikariatsförordnandet var på ett halvt år. Redan i början av mars 1841 tog han därför ut flyttbevis för att flytta tillbaka till Dalhem och föräldrahemmet igen.

Lite av en kändis hade han väl redan tidigare varit i Dalhem. Hans ursprung var knappast en hemlighet på en liten ort som Dalhem där alla kände alla. Det hörde ju inte till vanligheterna att fattigt folk fick ett hus eller att deras barn fick organistutbildning. Att Peter, när Svante var i nio-tio årsåldern var tillbaka på Tyllinge som betjänt ett par år gjorde väl inte intresset för dem mindre.

Efter vikariatet återvände alltså Svante hem som ”fullfjädrad” organist. Nu hade han ju spelat i kyrkan på riktigt. Många var de som ville höra om hans upplevelser. Inte minst traktens unga damer. Svante var redan en stor charmör som gärna såg till att komma på tu man hand med flickorna.

Inte långt från Davidsborg låg Opphem där Maja Jansdotter bodde. Hon var änka efter Livgrenadjären Johan Frode från soldattorpet Slättflogen. Maja levde fattigt på grund av handikapp som gjorde att hon inte kunde försörja sig genom vanligt arbete. Därför var hon skattebefriad men också i behov av hjälp från sina barn. Hon hade fem barn, fyra döttrar och en son som väl gjorde sitt bästa för att hälsa på och hjälpa modern när tid fanns. Yngsta dottern Lena Sofia hade nyligen lämnat hemmet för att bli piga i den närliggande prästgården så hon hade i alla fall inte långt att gå även om hon inte hade så mycket ledig tid. Arbetsdagarna var långa och mer än en vilodag i veckan fick man inte. Äldsta dottern Ann-Lotta som hunnit fylla 27 var piga på Möckelhult Rusthåll. Det var visserligen över en halvmil att gå till Dalhem men även hon hade ju sin lediga dag och passade då på att hälsa på sin mor ibland.

Anna-Lotta som tidigare under cirka ett års tid varit piga på Tyllinge var inte obekant med Peter Stensson och hans familj. Kanske Peter rent av lagt ett gott ord för henne hos baronen

när hon sökte tjänst där. Han hade ju i årtal bott granne med Anna-Lottas mor som var både känd och respekterad i trakten. Så därför var det helt naturligt att Anna-Lotta och Svante träffades nu när han var hemkommen igen. Och som sagt han var en riktig kvinnokarl. Säkert tyckte nog också många att han skulle vara ett gott parti. Anna-Lotta var gott och väl giftasvuxen. Några år äldre än Svante men vad gjorde väl det. Så gick det som det gick, hon blev med barn. Vad hon nog inte räknat med var att Svante inte alls var intresserad av en fortsättning. Kanske berättade han också att han redan var trolovad och snart skulle gifta sig. Anna-Lotta var stolt och berättade aldrig vem som var far till det barn hon bar.

Anna-Lotta tvingades lämna pigtjänsten på Möckelhult när nedkomsten närmade sig och flyttade istället in hos en torpare och hans fru som hade två små barn. Som piga på torpet kunde hon väl utföra enklare sysslor och passa barnen samtidigt som hon tog hand om sin egen son Johan Julius som hon födde på själva julafton 1841. Om Anna-Lottas och Johan Julius vidare öde står att läsa i Berättelsen om Johan Julius.

Svante stannade inte kvar i Dalhem. Han gav sig istället i väg för att träffa sin blivande hustru som bodde ett par mil från Dalhem. Bara en månad efter Johan Julius födelse lystes det i Ukna kyrka för Svante Stensson och Carolina Forslind. Carolina var dotter till gruvfogden vid Stenebo järngruva. Hon var 24 år men bodde fortfarande kvar hos fadern och styvmodern. Den 21 april 1842 gifte dom sig hos gruvfogde Jonas Forslind. Det hade alltså gått en tid sedan tredje lysningssöndagen den 6 februari. Den tiden hade Svante använt till att skaffa sig en tjänst som vice klockare i Lofta församling. Från Dalhem till Lofta var det ca tre mil och där flyttade dom in i Klockaregården.

Strax intill bodde den 53 årige kommunister Sven Gustav Stenborg och hans unga hustru Anna Sofia Wernmark. Hon kände sedan gammalt Svantes hustru Carolina. Anna Sofia var dotter till ägaren av Stensnäs, herrgården på vars marker Stenbo gruva, som tidigare hade kallats Stensnäs järngruva, låg. Att gruvfogdens dotter och dottern på herrgården umgicks var naturligt. Det fanns ju inte så många andra flickor av klass att umgås med på gården. Carolina hade varit 18 år när Anna Sofia, då 23 år, gifte sig med prästen, som var mer än dubbelt så gammal som hon, och flyttade till Lofta. Det var därför inte konstigt att prästfrun kom att vistas en hel i klockarbostaden. Speciellt som Carolina var höggradigt gravid när hon och Svante anlände till Lofta och födde en dotter som döptes till Augusta Octavia den 18 juli 1842. Svante var som alltid kavajer och charmör. Det blev dock lite för mycket av den varan skulle det visa sig. Prästfrun var lättlockad, dom blev avslöjade och till råga på allt blev hon med barn.

Efter det kunde inte hennes make, så präst han var vända andra kinden till. Nu ville snarast möjligt bli av med sin tillfällige klockare samtidig som han naturligtvis inte ville basunera ut den verkliga orsaken till detta. Svante anklagades därför för misskötsel i tjänsten, dömdes och fick avsked. Men det en vet, vet ofta snart alla. Det tisslades och tasslades i bygderna.

Den unga prästfrun gömdes för granskande blickar under graviditeten. Barnet hon bar skrevs inte in i födelseboken i Lofta församling när det föddes.

Under samma tid höll sig Svante och hans fru undan. Dom lämnade Lofta för att flytta tillbaka till Dalhem men anmälde sig inte där. I över ett år höll dom sig undan. Sommaren 1844 dyker så en liten familj upp och bosätter sig i soldattorpet Blåborg i Björsäter församling, tre, fyra mil norr om Dalhem. Familjen består av fadern Svante Stensson, modern Carolina Forslind, dottern Augusta Octavia och en ny liten familjemedlem, sonen Filip Herrman som i husförhörboken anges vara född den 10 november 1843 i Dalhem. Sonens födelse finns inte inskriven in födelseboken i Dalhems församling.

Redan på våren samma år hade prästen i Lofta och hans familj lämnat församlingen utan att ge officiellt besked om vart dom tog vägen.

Det är ju inte helt ovanligt att det kan råda osäkerhet om vem som är ett barns far. För Herrmans del kan man nog tämligen säkert säga att Svante var fadern. Men vem var egentligen modern? Var det verkligen Carolina hans hustru? Eller skulle Herrman kunna vara det barn som blev resultatet av Svantes umgänge med prästfrun? Tvingade prästen sin otrogna hustru att lämna bort barnet och Svante att ta hand om sin ”oäkta” son? Helt omöjligt är det väl inte men allt kan vi inte få svar på i denna berättelse.

Svante hade alltså gett upp sina ambitioner att bli en kyrkans man. Han hade klokt nog insett att ryktet skulle löpa före honom och att ingen präst någonsin skulle anställa en klockare med hans meritlista. Istället hade han låtit värva sig som indelt soldat. Han kom att tillhöra 2:a livgrenadjärs-regementet, Tjust Compani och kallades livgrenadjär.

Året efter att familjen kommit till Blåborg flyttade en dräng från gården Sunnebo till Blåborg och stannade ca 1 år. Indelta soldater hade ju mark att odla som hjälp till försörjningen. Svante var ny i rollen som soldat och var borta på utbildning en hel del i början av sitt soldatliv. Kanske dom därför behövde en dräng på torpet som hjälp med första årets sådd och skörd. Under resterande tid på soldattorpet förekom inga drängar eller pigor.

Husförhör höll prästerna på den tiden mestadels varje år. Men år 1848 deltog inte Blåborg. En kort period under sommaren och in på hösten 1848 lånade Sverige ut soldater för att avskräcka Tyskland från att gå in i Danmark under det s.k. Dansk-Tyska kriget. Svante var en av dessa soldater som befann sig på Fyn i Danmark då. Svenskarna blev väl mottagna av lokalbefolkningen och inte minst flickorna var välkomnande mot dessa uniformsklädda gossar. När Svante långt senare fick frågan om dom ”slog ihjäl många” under detta krig svarade han: ”vi gjorde fler än vi slog ihjäl”. Detta var enda gången han under sin tid som soldat deltog i något som kunde liknas vid krig.

Istället ägnade han mycket tid åt sitt stora intresse här i livet som var musiken. Orgel kunde han ju redan spela men orglar var det ont om i torparhemmen. Han började därför praktisera andra instrument som fiol och klarinett. Men han spelade också cello och piano. Som han själv blivit musikutbildad förstod han också hur man skulle lära ut konsten att traktera instrumenten. Svante lärde pojkar i granngårdar och även lite mer avlägsna byar att spela. Han

lärde också sina egna söner att spela. Framförallt Hermann och David blev duktiga. Familjen spelade ofta tillsammans och var mycket populära i bygden. Svante själv reste gärna runt och spelade och deltog även i spelmanstävlingar.

Från år 1862 började barnen lämna föräldrahemmet. Först ut var Augusta Octavia och Philip Herrman som båda flyttade till Gärdesrum församling den 16 nov 1862. Därefter följde Hedda Seraphia 24/11 1863. Men samma dag som hon flyttade kom Philip Herrman hem igen. Hedda Seraphia blev piga på Sunnebo Nergården alldeles i närheten återvände också hon hem igen ganska snart. Då flyttade istället Carl Ferdinand till Sunnebo Rusthåll där han blev kvar ca ett år innan även han återvände till föräldrahemmet. Hedda Seraphia gav sig iväg igen efter något år hemma och Svante Gustav slutligen flyttade till Svinstad 11/11 1865. Under ca tre års tid hade det alltså varit ett fasligt flyttande ut och in i Blåborg. Vid ingången till år 1866 hade hushållet bara minskat från 10 till sju personer trots alla flyttar.

Typiskt soldattorpet. Kanske såg Blåborg och Stensborg ut så här

I denna familj som i så många andra fanns de som ville komma från fattigdomen och kanske kunna få det lite bättre och därför drömde om att åka till Amerika. Svante Gustaf och Carl Ferdinand flyttade dit 1872. Otto Fredrik och Filip Herrman flyttade efter året därpå. Filip Herrman återkom igen till Sverige och föräldrahemmet 1875 "utan betyg". Vad han och de andra ägnade sig åt under tiden i Amerika har inte berättats.

När han var 56 år gammal gick Svante Stensson "i pension" och flyttade från soldattorpet. Han byggde sig istället ett eget hus i närheten som han döpte till Stensborg. Eftersom han varit kronan trogen i många år och uppfört sig väl blev han gratialist. Som sådan fick han en blygsam pension, 24 kronor om året (det motsvarar i dagens penningvärde omkring 1100

kronor eller 3 kr/dag). Vid denna tidpunkt bodde endast Philip Herrman kvar hos föräldrarna. När Johanna Carolina blev med barn utan att vara gift lämnade hon jobbet som sömmerska i Norrköping och flyttade även hon tillbaka till föräldrarna. Där födde en son som nöddöptes samma dag och fick namnet Adolf Arvid. Tyvärr dog han redan dagen efter av ”slag” och något år senare flyttade Carolina till N.Amerika. År 1883 flyttade även Philip Herrman hemifrån igen. Svante och hans hustru Carolina blev för första gången sedan dom gifte sig ensamma i sin bostad. Svante var då 63 år gammal och Carolina 65.

Efter ännu en kortvarig vistelse i föräldrahemmet skulle Philip Herrman åter igen iväg till Amerika. Året var 1888. Troligen reste han, när allt kom omkring, inte dit ändå. Den 25 oktober 1889 gifte han sig nämligen i Norrköping, S:t Olai med sin kusin Hulda Maria Forslind. Hennes far, Sven Magnus, var äldre bror till Svantes hustru Carolina. År 1893 föddes sonen Einar Filip.

År 1892 återvände David Konrad från Amerika till Stensborg. Prästen skrev i boken – ”säges varit i Amerika 88-92”. 1894 gav han sig av igen. Men denna gång bara till Norrköping.

1897 bodde sönerna David Conrad, som då kallades Carl David, och Philip Herrman hos föräldrarna igen. Philip Herrmans hustru och son var kvar i S:t Olai i Norrköping. Hustrun Maria Forslind dog där den 29 januari 1898. Sonen, 5 år gammal, fick då flytta till fadern i Stensborg. David flyttade bort igen 1899 men Philip Herrman och hans son stannade kvar.

Svantes hustru Carolina Forslind, dog 1 augusti 1908. Svante Stensson blev kvar i sitt hus Stensborg tillsammans med sonen och sonsonen fram till sin död den 22 september 1912. Dom levde fattigt och hade ibland knappt maten för dagen. Svante blev alltså över 92 år gammal och på slutet var han helt blind. Men trots det gav han aldrig upp musiken utan fortsatte han att spela så länge han kunde. Det sista låg han i sängen och spelade.

När Svante dött bodde Philip Herrman som jobbade som stenarbetare och hans son Einar Filip Hermansson kvar i Stensborg. Den senare dog söndagen den 18 februari 1919 bara 26 år gammal. Två och en halv vecka senare onsdagen den 7 mars flyttade Filip Herrman till ålderdomshemmet och Stensborg upphörde att vara bostad. Det fick stå och förfalla. Herrman dog på ålderdomshemmet den 29 december 1930. Han var då 87 år gammal.

"I Åtvidaberg på spelmanstävlingarna (1909) var Stensson med. Vi hade sytt en bomullskostym, blå med vita ränder som han hade" /Ur *Musiktraditioner i Östergötlands skogsbygder* av Anders Thörnquist.

Polska "Källarvalvet"

Efter Svante StenSSon (1820-1913), Sunnebo, Björsäter

5

9

13

1. När som jag stog uppå ett källarvalv,
hopp å sunta lu å hopp å sunta lej,
pära di runkte, rovera di skalv,
hopp å sunta lu å lejsen.

2. När som jag stog uti ett aleträsk,
hopp å sunta lu å hopp å sunta lej,
rutiger rock å fanken te väst,
hopp å sunta lu å lejsen.

Nr. 411 i Sv.L. Ög. II, s. 49, Axel Emil Lundgren, Åtvid.

Notskrift: Eric Hammarström 2008

Släktforskningsfakta (källhänvisningar)

Följande är en sammanställning av verifierbara fakta som legat till grund för berättelsen. Dessa fakta är hämtade framför allt från kyrkböckerna, dvs. husförhörsböcker, födelseböcker, vigselböcker, dödböcker och flyttböcker. Vissa fakta är också hämtade ur sökbara databaser sammanställda av SVAR och Sveriges Släktforskar förbund och har, så långt det varit möjligt verifierats genom kyrkböckerna. Dessutom har sökningar på internet givit en hel del kompletterande information. Källor anges direkt i texten nedan. All information från kyrkböcker har hämtats från AdOnline (släktforskartjänst med kyrkböckerna på internet). Det betyder att sidangivelsen ibland pekar på högra sidan av en boks uppslag även när den sökta uppgiften finns på vänstra sidan. Ibland har boken ingen sidnumrering. Då anges AdOnlines bildnummer istället.

Den 27/9 1785 föddes i Horns församling i Östergötland en flicka som fick namnet Anna Catharina. Hon bar som vuxen efternamnet Högström. Eftersom kyrkböcker saknas för denna tid och finns först från 1805 har det inte gått att få reda på föräldrarnas efternamn. Uppgift om hennes födelsedag och födelseförsamling kommer från senare tids husförhörsböcker och får anses tillräckligt tillförlitliga vad gäller födelsedatum (Dalhem AI:5 sid 142).

Den 3/4 1788 föddes i Kråksmåla församling på gården Lindehult en gosse som den 6 april döptes till Peter. Föräldrarna var Jaen Jonsson och Annica Danielsdotter. Faddrarna vid dopet var Olof Pehrsson, furir Jaen Qv-son, pigan Lena Håkansdotter och hustrun Lena Jaensdotter alla från Lindehult samt drängen Peter Danielsson i Björkshult (Kråksmåla C:1 sid 181). Det har inte gått att hitta familjen eller föräldrarna i kyrkböcker annat än vid detta tillfälle.

Husförhörsbok för Kråksmåla finns tidigast 1796 men i denna finns inte Lindehult troligen på grund av att vissa sidor saknas i boken. Därför går det inte att följa Peter år för år utan nästa gång han hittas är i husförhörsboken för Lofta församling åren 1806-10. Han finns då på Stengårdsnäs prästgård där husbonden är prosten magistern Henning Hallström född i Danderyd. Peter är inskriven som gossen Per Stenson och kan identifieras på att han anges som född i Kråksmåla 1788 2/4. Han kan mycket väl ha kommit till prästgården många år tidigare, t o m redan som spädbarn eftersom kyrkböcker som annars skulle ha kunnat visa detta saknas för tiden från hans födelse fram till 1806. Han kanske var ett av dessa stackars föräldrlösa barn som utaktionerades i socknen till den som begärde lägst ersättning. Intressant är ändå att han vid 18-års ålder bär efternamnet Stensson och inte som förväntat Jaensson efter fadern. Möjligt eller t o m troligt är att namnet är taget efter prästgårdens namn. Peter Stensson är överstruket i husförhörsboken men det är inte noterat vart han tog vägen. Han var bara med vid husförhör 1806. Boken omfattar tiden t o m 1810. Det är därför sannolikt att han flyttade redan 1807 (Lofta AI:2 sid 29). Det fanns inga flyttlängder vid denna tid i Lofta men det borde ha angetts i Hf-boken om han lämnat församlingen då och så har inte skett. Han flyttade dock troligen senare till Skällvik församling eftersom det är därifrån han senare återkommer till Lofta församling och Nygård Herrgård. Han kom från vad som nämns Schellvig i husförhörsboken år 1810 och skrevs in som Betjenten Petter Stensson född i

Kråkemåla 1788 3/4 (Lofta AI:4 sid 1). Hans husbonde Kammarherren och Greven Charles Emil Lewenhaupt dog dock redan året därpå, den 13/9 1811 bara 61 år gammal. I dödboken har prästen bara skrivit in namn och datum men ingen dödsruna vilket annars var vanligt när mer prominenta personer dog (Lofta F:1 sid 67, Lofta AI:2 sid 7). Peter Stensson ströks senare och i en notering skrevs han som utflyttad till Stockholm den 18/3 1812 (Lofta AI:4 sid 1). Han har inte gått att finna i Stockholm.

Fram till 1813 saknas uppgift var han befann sig men då kom han enl anteckning i husförhårsboken från Lofta till Tyllinge herrgård och började där som betjänt. Kanske var han aldrig i Stockholm. Han skrevs in bland tjänstehjonerna. I herrgårdens huvudbyggnad bodde familjen Duvall som bestod av baron Svante Duvall född 1746, friherrinnan Anna Christina Stålhammar född 1770 som var baronen andra hustru och hans två barn i första äktenskapet, sonen Svante Gustaf född 1796 och dottern Sophia Magdalena född 1802. Där bodde även Guovernanten Madame Ulrica Aggeström, fältväbel Jean Dieszo Segiut från Versailles som enligt anteckning är "Catholique men god Lutheran", Quartersmästare Claes Lidinghoff och en Musique Candidat Carl M Östegren född 1793. Den sistnämnde flyttade till Westervik (Dalhem AI:5 s 140).

År 1812 hade Anna Catharina Högström kommit till Tyllinge. Hos återfinns i husförhårsboken som pigan kokerskan Ann Caisa Högström född i Horns församling 27/9 1785 (Dalhem AI:5 sid 142, Dalhem AI:6 sid 5).

Den 9 maj år 1819 dog baron Svante Duvall 73 år gammal sedan han för andra gången drabbats av slag (Dalhem C:4 sid 265).

Sonen Svante Gustaf Duvall som var född på platsen 1796 tog över baron-titeln och gifte sig den 14 mars 1820 med Ulrica Carolina Edman som då blev friherrinna (Dalhem C:4 sid 303).

Den 18 februari 1819 (en månad före baronen) gifte sig Petter Stensson med Anna Catharina Högström. Det lystes söndagen den 30 januari, söndagen den 13 februari skrev prästen "godk." i vigselboken och fem dagar senare, fredagen den 18 februari, vigde han dem. Enligt lag skulle lysning ske tre söndagar i rad i kyrkan innan prästen fick viga ett par. Den lagen avskaffades så sent som 1969. För paret Duvall lystes det den 20 och 27 februari samt den 5 mars och dom vigdes tisdagen den 14 mars (Dalhem C:4 sid 303).

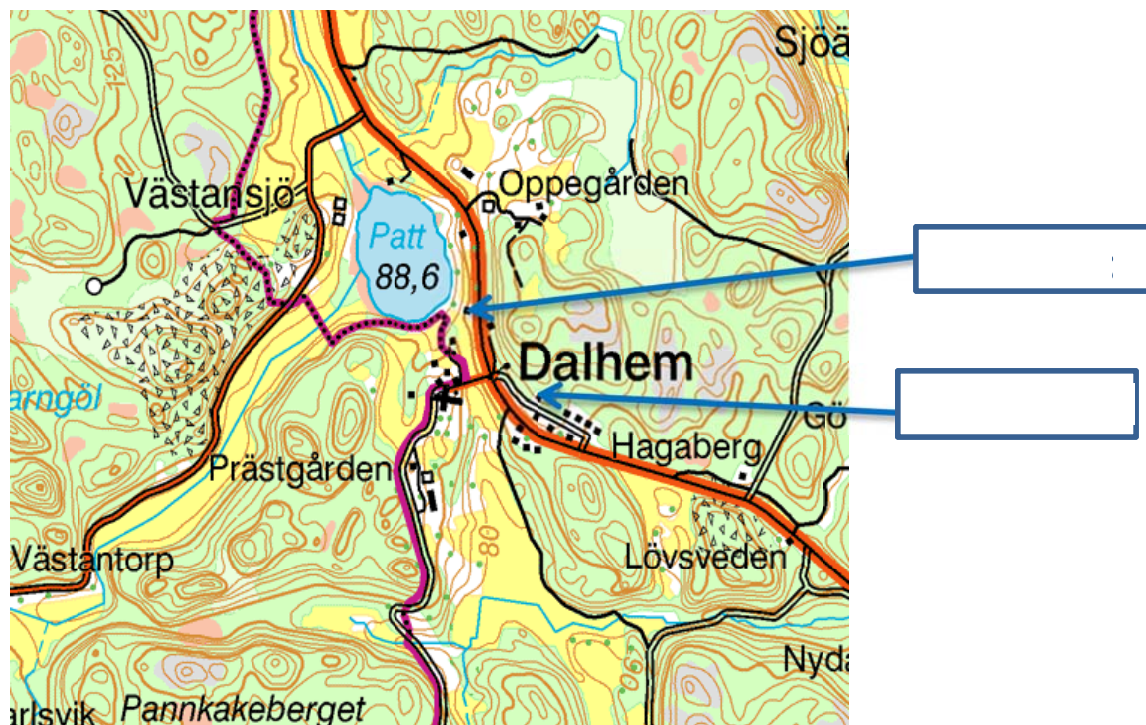
Den 8 april 1820 föddes Svante Johan, son till Betjent Petter Stensson och Madame Anna Högström i Davidsborg. Han döptes den 9 april och faddrar var H H Baron Sv G Duvall, Gästgif Nils på Dalhem, betjent Sv Gust Pettersson på Tyllinge, Fru Friherr Duvall på Tyllinge, Fru Friherr Pauli på Larum samt pig Anna Cajsas Anders på Tyllinge (Dalhem C:4 sid 173).

Exakt när flyttlasset gick från Tyllinge till Davidsborg är inte dokumenterat men båda är strukna under Tyllinge och inskrivna under Davidsborg. I Davidsborg är även sonen Svante inskriven (Dalhem AI:7 sid 59, Tyllinge och sid 10, Davidsborg). Dom bör alltså ha flyttat före eller i samband med sonens födsel. Före besittaren av Davidsborg, Carl Johan Dawieds hade dött den 19 nov 1819. Ett antal personer, hans hustru och två barn och ytterligare några

personer är strukna i husförhörsboken utan att det anges vart dom flyttade. En yngling, Johan G Sundberg född 1803 bodde kvar till 1823. Därefter bodde de tre i familjen Stensson ensam i huset fram till dess Svante flyttade hemifrån, med undantag för en kort period 1827 då gossen Adolf Bladström född 25/9 1811 i Lofta bodde hos dem. Adolf var son till fiskaren Niklas Bladström på Tyllinge och de övriga i hans familj bodde på Tyllinge. Davidsborg var ett mindre enfamiljshus invid sjön Patt inne i Dalhem samhälle.

Davidsborg i slutet av 1800-talet. Det var då handelsbod.

Svante Stensson flyttade till Kättilstad församling den 28/8 1840 (Dalhem BI:1 sid 111).

Han blev inskriven i Kättilstad den 19/11 som Organistvicarien S J Stenson, inflyttad till Klockaregården (Kättilstad BI:1 sid 40, bild 111). Där fanns redan en organist Jonas Petter Dahlgren, 43 år gammal med familj. Han hade hustru och två söner.

Svante Stenssons flyttade tillbaka till Dalhem den 2/3 1841. (Kättilstad BI:1 sid 47, bild 114).

Den 11/5 1841 inflyttad till Davidsborg (Dalhem BI:1 sid 27, Dalhem AI:12 sid 14).

Nära Davidsborg låg Opphem. Där bodde Anna-Lotta Frodes mor, Maja Jansdotter. Hon av ofärdig och skattfri (Dalhem AI:2 sid 4).

Maja Jansdotters yngsta dottern Lena Sofia Frode var piga på Prästgården (Dalhem AI:12 sid 16).

Lena Sofias äldre syster Anna Lotta Frode var piga på Möckelhult Rusthåll (Dalhem AI:12 sid 127).

Svante tog ut flyttbevis igen, denna gång till Lofta den 25 juli 1842, flyttbevis nr 7. Detta har strukits över i flyttboken. Den 11 november får han på nytt flyttbevis till Lofta, nr 58, Orgel Candidaten Stensson från Dalhem till Lofta (Dalhem BI:1 sid 121). Inflyttningslängd för Lofta saknas för aktuellt år men han återfinns i husförhørsboken på Kläckaregården som Vice klockare, gift med Carolina Forslind, född 28/8 1818 i Djursdala .

Svante Stensson hade varit i Ukna församling för att gifta sig innan han flyttade till Lofta. Enl vigselboken för Ukna, varifrån bruden kom, gifte dom sig den 21 april 1842 hos brudens fader Jonas Forslind. Han var gruvfogde vid Eds Stenbo gruva i Ukna församling. I vigselboken står det ”Brudg f i Dalhem, son af Handl Stensson därstädes är klockarecandidat, har varit vice klockare i Kättilstad och är nu v klockare i Lofta. Bruden är dotter af Gruffogd J Forslind och dess första hustru. Vigdes hos brudens fader vid Eds Stenbo grufva.” Det framgår inte om dom som gifta bodde ihop i Ukna eller Dalhems församling innan dom flyttade till Lofta eller om dom bodde var för sig på olika platser. Det är först i Lofta dom är inskrivna tillsammans och då kom enligt husförhørsboken hon från Ukna och han från Dalhem. I Lofta föddes första barnet 18 juli 1842, en flicka som döptes till Augusta Octavia (Lofta AI:15 sid 3, Lofta C:4 sid 397).

Redan den 18 mars 1843 gick flyttlasset tillbaka till Dalhem igen (Lofta AI:15 sid 3, Lofta C4: sid 397).

Det går inte att hitta familjen i Dalhem. Dom finns inte i flyttboken som inflyttade och inte i husförhørsboken som boende på någon av gårdarna eller torpen i församlingen.

Den 18 juni 1844 flyttade ”recrüten Svante Stensson m.h.o.b” in i soldattorpet Blåborg i Björsäter församling (Björsäter BI:2 sid 61, Björsäter AI:9 sid 157). Familjen bestod då av fyra personer. Det var Svante och hans hustru, dottern Augusta Octavia samt en son Philip Herrman angiven som född 10 november 1843 i Dalhem. Inte heller denna utflyttning från Dalhem eller sonens födelse går att finna i kyrkböcker för Dalhem. Tiden mellan 18 mars

1843 och 18 juni 1844 är familjen ”försvunnen”. I husförhörsboken för Björsäter är Svante inskriven som LifGrenadieren och i anteckningar har prästen skrivit: Utexaminerad Organistlärling. Har uppvisat Prov. Läkare Fryksmans attestatum om skicklighet i vaccinering och åderlåtning. (Björsäter AI:9 sid 157).

På soldattorpet Blåborg under gården Sunnebo föddes barnen

Carl Ferdinand 16/1 1845 (Björsäter C:5 s21)
Hedda Seraphia f 25/4 1846 (Björsäter C:5 s27)
Jonas Alfred f 3/12 1847, död 8/5 1848 (Björsäter C:5 s33 o 265)
Svante Gustaf f 29/9 1849 (Björsäter C:5 s39)
Johanna Carolina f 9/3 1853 *) (Björsäter C:5 s52)
Emma Mathilda f 28/6 1854, död 14/8 1854 (Björsäter C:5 s56 o 282)
Otto Fredric f 29/9 1855 (Björsäter C:5 s60)
David Conrad f 7/6 1858 (Björsäter C:5 s69)
Adolph Victor f 13/1 1861, d 18/7 1863 (Björsäter C:7 s1 o F:1 s5)

*) Johanna Carolina fick en (oäkta) son Adolf Arvid 17/6 1880 som nöddöptes samma dag. Han dog dagen efter. Dödsorsak var slag. Johanna fick absolution 15/8. Hon hade kommit från Norrköping samma år, kanske för att föda barnet hemma hos föräldrarna. (Björsäter C:8 bild 19) Hon flyttade sedan till N.Amerika, flyttbevis 11/6 1881 (Björsäter BI:4 bild 37).

År 1848 deltog inte Blåborg i husförhör (Björsäter AI:10 sid 152).

Familjen återfinns i hushörhör i Björsäter från år 1844 när dom anlände till Blåborg fram till Svantes död 1912 och kan följas i kyrkböckerna och då enklast i husförhörsböckerna:

Björsäter AI:9 sid 157
Björsäter AI:10 sid 152
Björsäter AI:17 sid 266
Björsäter AI:18 sid 125
Björsäter AI:19 sid 139
Björsäter AIIa:1 sid 194, Maria Forslind dog 29/1 1898 (Norrköping S:t Olai FI:4 sis 110),
7/4 1898 Sonen Einar Filip Hermansson flyttade till Stensborg (Norrköping S:t Olai BII:9 sid
5 och AI:101 sid 347)
Björsäter AIIa:2 sid 109
Björsäter AIIa:3 sid 113
Björsäter AIIa:4 sid 258, Svante Stensson död 22/9 1912 (Björsäter F:2 bild 50)
Björsäter AIIa:5 sid 216 och 290, 18/2 1919 Einar Filip död (Björsäter F:2 bild 66)
Björsäter AIIa:6 sid 295, 29/12 1930 Filip Herrman död

I skriften Musiktraditioner i Östergötlands skogsbygder av Anders Thörnquist utgiven 1985 kan man på sid 38 läsa följande om Svante Stensson:

Stensson, f. 1820, kom från Dalhems socken men hade tjänstgjort i Lofta. Han fick avsked från sin klockartjänst och bosatte sig i Sunnebo som livgrenadjär år 1844: (1)

"Han va klockarlärd, Stensson. Stensson o flera söner spela. Herman Stensson (en son) blåste klarinett. Stensson själv spelte fiol, klarinett o piano. Han lärde pojkarna i Långserums by att spela. På Kullen i Långserum lärde han dom spela fiol o klarinett. Kullenpojkarna hette Andersson. Lången i Hagen gick han te. (Johannes Lång). På 1880-talet va Stensson i full fart o spela. Jag kommer ihåg spelmansstämman 1909 (i Åtvidaberg). Stensson va gammal då men han kom inte igång. Far va med Stensson. En från Rosendal (Gustaf Pettersson) va värst o spela. (2)

Vid Bersbo spelade Stensson varje midsommar. Han va ständigt i där när gruvarbeterna fira. Knektstället Blåborg hade han men byggde sig en egen stuga sen. Bl a deltog han i dansktyska kriget 1848. Han o en knekt Dristig va utkommenderade.

Dristig blev tillfångatagen ett år i Tyskland. Dom fråga Stensson om di slog ihjäl många. Nej, vi gjorde fler än vi slog ihjäl. (3)

1913 tror jag Stensson dog. Då va förskräckligt hur di gamla hade då. Stensson fick svälta totalt ihjäl. Stensson låg o kunde inte gå upp. Di hade kornmjölsgröt men han kunde inte äta o pengar fanns inte. Den 7 april gick vi o fira hans födelsedag, så han blev lite glad". (4)

De elever till Stensson som jag fått uppgifter om är:

Gustaf Adolf Örtegren, f. 1872, d. på 1950-talet; Skräddare i Sunnebo.

Viktor Örtegren, Skräddare i Borkhult.

Kullenpojkarna (August o Sven Andersson), lantbrukare i Långserum.

Herman Stensson (son till Stensson), f. 1843.

Dahlgren, i Berg utanför Åtvidaberg. (5)

David Stensson (son till Stensson).

En av Stenssons söner, David Stensson, var skicklig på fiol. Herman Stensson, en annan son, spelade klarinett och basfiol. Herman lade grunden till huset här (Hagaborg). Dom hade en fest när huset var klart (omkring år 1900) här i Drängsbo i byn. Stensson själv spela då o Martin Andersson. (6) Stensson bar posten från Sunnebo till Bersbo. Då höll han på med 1907-1908 fortfarande. Han brukte även spele på båten. Kanalen blev färdig 1885 o di hade lastpråmar efter båten o di brukte klä dom

med björkar o då va Stensson med o spelte basfiol o klarinett. Sista gången Martin va hos honom låg han i sängen o spelte men då va han helt blind. (7)

Dit te Lången gick Stensson över Drängsbo o sen jaga di orre på Knillerbo sveder, Lången o Stensson, sen spela di fiol o sköt. I Åtvidaberg på spelmanstävlingarna var Stensson med. Vi hade sytt en bomullskostym, blå med vita ränder som han hade". (8)

(1) Husförhörslängd 1841-45, Björsäters socken, sid 157, Vadstena Landsarkiv. (Anm: i husförhörslängden: "utexaminerad organistlärling, hitkom 18/5 1844. Söner: Herman Stensson, f. 1843, Carl Ferdinand f. 1845).

(2) Ossian Örtegren, Frängsbo, 20/7 1981, A.T.

(3) Arne Andersson, Drängsbo, 28/7 1981, A.T.

- (4) Ossian Örtegren, Frängsbo, 20/7 1981, A.T.
- (5) Efter samtal med Olof Asklöf, Åtvid och Ossian Örtegren, Frängsbo.
- (6) Arne Andersson, Drängsbo, 28/6 1982, A.T.
- (7) Arne Andersson, 18/9 1982, A.T.
- (8) Ossian Örtegren, 28/8 1982, A.T.

Följande är hämtat ur en C-uppsats i etnologi av Eric Hammarström. Uppsatsen har rubriken "Han slog sönder sin fiol när han träffat en spelman som var bättre – om organister och klockare som folkliga ceremoni- och dansspelmän":

Svante Stensson (1820-1913) verkade mest i trakterna av Yxnerum och Björsäter som idag ligger i Atvidabergs kommun. Han var utexaminerad organistlärling enligt husförhörslängden och tjänstgjorde ett knappt år som vice klockare i Lofta. Enligt sockenstämmoprotokollet hade han misskött sig och varit uppstudsigt och därför fått avsked 1843. Den muntliga traditionen är mer detaljerad och talar om att Stensson gjorde prästfrun med barn (1). 1844 blev han istället

livgrenadjär och bosatte sig i byn Sunnebo i Björsäters socken. Han lär ha deltagit i dansk-tyska kriget 1848. Muntlig tradition återigen säger att Stensson en gång ska ha blivit tillfrågad om de slog ihjäl många i kriget, men svarade att de gjorde fler än de slog ihjäl.

Stensson blev en musikinstitution i trakten och spelade både fiol, klarinett, cello, orgel och piano. Han lärde upp flera av traktens pojkar i konsten att spela olika instrument. Flera av hans söner spelade också. En av hans medmusikanter var den tidigare nämnde Johannes Lång. En av Stenssons elever, skraddaren Gustaf Adolf Örtegren (1872-1957), berättade i en tidningsintervju att det inom familjen Stensson fanns ett komplett musikkapell som med stor framgång lät höra sig inom bygden. Enligt Örtegren hade Stensson stora fordringar på sina musikelever och satte en ära i att grundligt förmedla sina kunskaper till dessa. Särskilt omsorgsfull var han beträffande noterna. Vid spelmanstävlingen i Atvidaberg 1909 var Svante Stensson den äldste deltagaren. Även efter Stensson finns det ett antal melodier bevarade som fortfarande spelas. Under sin krafts dagar var han flitigt anlitad som dansmusiker.

På sätt och vis är Hörgren och Stensson ganska typiska representanter för 1800-talets storspelmän. De passar på många sätt väl in i den gängse schablonbilden av den folkliga spelmannen. Trashanken och slarvern som lever ett rörligt liv utan särskilt hög social status. Ingen av dem var besutten utan hörde till landsbygdens växande proletariat. Vad som däremot kanske inte passar in i den stereotypa bilden är deras musikaliska bildning med t.ex. notkunskap.

Efterord

Vad var då resultatet av min sökning på den nyinskrivna CD-skivan? Sökkriterierna var ju efternamn: Stensson födelseförsamling: Dalhem. Mina förväntningar var att finna Johan Julius Stensson. Så blev det också. Men helt oväntat blev det ytterligare en träff, Svante Stensson! Jag som hela tiden letat efter en Sten Svante hade hittat en Svante Stensson, född i Dalhem och som år 1880 var livgrenadjär i Sunnebo, Björsäters församling.

Sedan har det inneburit mycket släktforskning kombinerat med en del fantasi för att få ihop denna berättelse. Jämför man den med den ursprungliga berättelsen stämmer det väl. För att nämna några ”fakta”

Johan Julius far hette Svante Stensson, var (oäkta) son till baron Duvall, fick musikutbildning, var klockare så som Gerhard Stensson berättade, misskötte sig och blev ivägkörd. Baronerna på Tyllinge, gjorde en av sina pigor med barn, fick en dräng (betjänten) att ta på sig ansvaret och gifta sig med pigan.

Många av Johan Julius ättlingar har liksom Svante varit ovanligt musikaliska och trakterat olika instrument.

Nu får du själv avgöra - sant eller falskt?

Några ordförklaringar

Anna-Lotta var piga på ett rusthåll när hon blev gravid med Johan Julius.

Rusthåll var inom indelningsverket benämning på en gård som indelats till kavalleri. Enkelt uttryckt omvandlades gårdarnas skatteskyldighet till beriden militärtjänst. Ägaren av en sådan gård kallades rusthållare. Medan kronan ansvarade för vapen (musköter, värjor, pistoler, pikar etc) fick rusthållaren stå för häst, ryttare och övrig utrustning. Indelningsverkets rusthåll var ofta före detta säterier. /Källa: Wikipedia.

Svante Stensson var Livgrenadjär

Aktnummer: AL-02-0019-1844

Stensson, Svante Johan [Vallfridsson]

Född: 1820-07-06

Hustru: Forsberg Carolina

Född: 1818-08-28

Regemente: Andra livgrenadjärregementet

Kompani: TJUST

Socken: Björsäter

Rote: Sunnebo

/Källa: Centrala soldatregistret

Svenska grenadjärer

De första svenska grenadjärerna inrättades 1684 då det beslutades att i varje kompani skulle sex soldater och en korpral utrustas som grenadjärer. Vid Dalregementets generalmönstring 1693 var antalet grenadjärer nio och när det svenska infanteriregimentet fastställdes 1701 skulle varje regemente ha tolv grenadjärer. Senare skulle antalet ökas till femton och slutligen till arton grenadjärer per kompani. Jag har dock inga uppgifter om när detta skedde och när man sedan slutade att utse grenadjärer vid regementena. I ceremoniella sammanhang förekommer dock grenadjärer från Livgardet än idag (klädda i äldre uniformer med björnskinnsmössor).

De indelta regementena bildade aldrig permanenta grenadjärkompanier men det förekom att deras grenadjärer sammanfördes till ett tillfälligt grenadjärkompani vid krigstid. De värvade regementena följde däremot det internationella mönstret och bildade tidigt särskilda grenadjärkompanier.

Det kan det nämnas att de svenska excersisregimentena från såväl 1693 och 1701 stipulerade att grenadjären skulle först avfyra sin musköt, sedan slänga den på ryggen för att antända och kasta handgranaten. Därefter skulle han använda bajonetten. I likhet med utländska grenadjärer skulle även de svenska vara långa och under 1700-talet var minimilängden tre alnar (178 cm).

1791 bildades det första svenska grenadjärregementet när Östergötlands två indelta regementen slogs samman och bildade Livgrenadjärregementet. Det var 1816-1928 delat i Första och Andra livgrenadjärregementet och blev nedlagt 1997.

/ Källa: tacitus.nu/karoliner/grenadjarer/svenska.htm

Svante Stensson deltog i Dansk-Tyska kriget 1864

Svenska trupper i Danmark:

Även om det fanns motståndare var den svenska Riksdagen för ett militärt stöd till Danmark. Den 11 maj 1848 undertecknade Sverige och Danmark ett avtal där Sverige skulle ge militärt stöd till danskarna om själva Danmark hotades. Efter ett riksdagsbeslut 1848 mobiliserades 15.000 soldater som samlades i Skåne. En svensk flotteskader kryssade utanför de danska öarna. De svenska styrkorna hade till uppgift att ingripa om det egentliga Danmark blev hotat men inte i själva konflikten i Schleswig-Holstein. Sverige gjorde även klart för Tyskland att ett angrepp på det egentliga Danmark skulle utgöra ett hot mot Sverige och vid ett sådant angrepp skulle en svensk armékår föras över till Danmark för att där förenas med de danska styrkorna.

Cirka 4.000 man ur den svenska styrkan överfördes till ön Fyn där de i Odense mottogs med jubel. I styrkan ingick även förband från Norge. Som mest uppgick den svensk-norska styrkan på Fyn till ca: 6.000 man. Samtidigt arbetade den svenske kungen Oscar I intensivt med ett diplomatiskt medlingsförslag. De svenska trupperna hann inte sättas in i några strider innan vapenvilan och den därpå följande freden. Vapenvila slöts efter slutförhandlingar i Malmö den 28 augusti 1848. De svensk-norska förbanden på Fyn togs hem i september när nu vapenvila var sluten.
/Källa: Centrala Soldatregistret

Svante Stensson blev gratialist och fick en mindre pension när han avskedades som soldat.

Om soldaten under sin tjänstgöring skötte sig väl kunde han när han fick avsked benämnas "Gratialist". Om Du finner Din anfader benämnas så vet Du också att han fick en pension från Vadstena Krigsmanshus kassa. När denna inrättning skapades på 1640-talet var det för att ta hand om krigsinvalider från trettioåriga kriget.

Under senare delen av 1800-talet delades soldater som fick pension från kassan in i fyra klasser:

1. De som skadats i tjänst och inte kunde försörja sig själva, kunde få 72 kronor om året.
2. De som skadats i tjänst men likväl till viss del kunde försörja sig kunde få 48 kronor om året.
3. Alla som tjänat mer än trettio år och skött sig väl, fick 24 kronor per år.

Dansk-tyska kriget 1864

4. Alla de som tjänat i exakt trettio år och som fyllt 50 år vid pensioneringen fick 15 kr per år.

/ Källa: Centrala Soldatregistret

Svante Stensson var med och spelade på båtarna som gick på kanalen

Ristens kanal: I Östergötland har bedrivits bergshantering åtminstone sedan 1400-talet, då Erik av Pommern gav privilegier till Åtvidabergs Bergslag. Kända stora koppargruvor fanns från 1700-talet i Åtvidaberg och Bersbo, men det var problem att få fram malmen.

Vid mitten av 1800-talet fick byggmästaren Jonas Jonsson från Karlsborg i uppdrag av överstekammarjunkare friherren Seth Adelsärd på Åtvidaberg i uppdrag att göra en preliminär undersökning och avvägning för en båtled från Valdemarsvik till sjön Risten.

I november 1857 var han klar med sitt förslag som innehåll förslag på båtled från Valdemarsviken till sjön Risten, och med anslutande järnväg från Risten till gruvan i Bersbo. Den sammanlagda längden på denna båtled skulle bli cirka 4 mil, vilket faktiskt var blott hälften så långt som den dåvarande landsvägen mellan orterna. Men kostnaden beräknades till hela 770 000 riksdaler, så bygget blev aldrig av.

Den höjdskillnad som skulle övervinnas var 201,89 fot, vilket krävde ett okänt antal slussar. Bearbetad kanalsträcka beräknades till sammanlagt 34 400 fot fördelat på sju olika sträckor. Slussarna skulle få dimensionerna 85 fot långa, 15 fot breda och 4 eller möjligen 4,5 fots djup. I ett första skede skulle kanaler och färleder få ett minsta djup av 3 fot, alltså cirka en meter. Av hela detta förslag blev det till slut endast en järnväg från Bersbo gruva till smältverket i Åtvidaberg. Denna järnväg byggdes under åren 1856 till 1857 av kapten C C Adelsköld på Åtvidaberg på privat bekostnad.

Det skulle dock bli en Ristens kanal till slut, om än inte så som Jonas Jonsson och Seth Adelsvärd tänkt sig, det vill säga ända ut till Valdemarsvik och havet.

1873 inbjöds till aktieteckning i ett bolag som skulle förbinda sjöarna Risten, Såken, Hövern och Lången med kanaler och en järnväg från Mulstad till den befintliga järnvägsstationen i Norsholm.

Så bildades Norsholm-Risten kommunikationsbolag i maj 1874 och 1882 började man bygga på den 500 meter långa kanalen mellan sjöarna Risten och Såken för en kostnad av 10 951:49 kronor.

Denna kanal var i bruk för bland annat timmertransporter, men även en del

passagerartrafik under ett halvt sekel. Järnvägsbolaget, som ägt ångbåtar för trafik på kanalen och sjöarna slutade med sin båttrafik i slutet av 1920-talet, men trafiken fortsatte då i privat regi. I slutet av 1930-talet såldes de kvarvarande båtarna och försvann från sjösystemet. Från 1940-talet fick den förfalla.

